

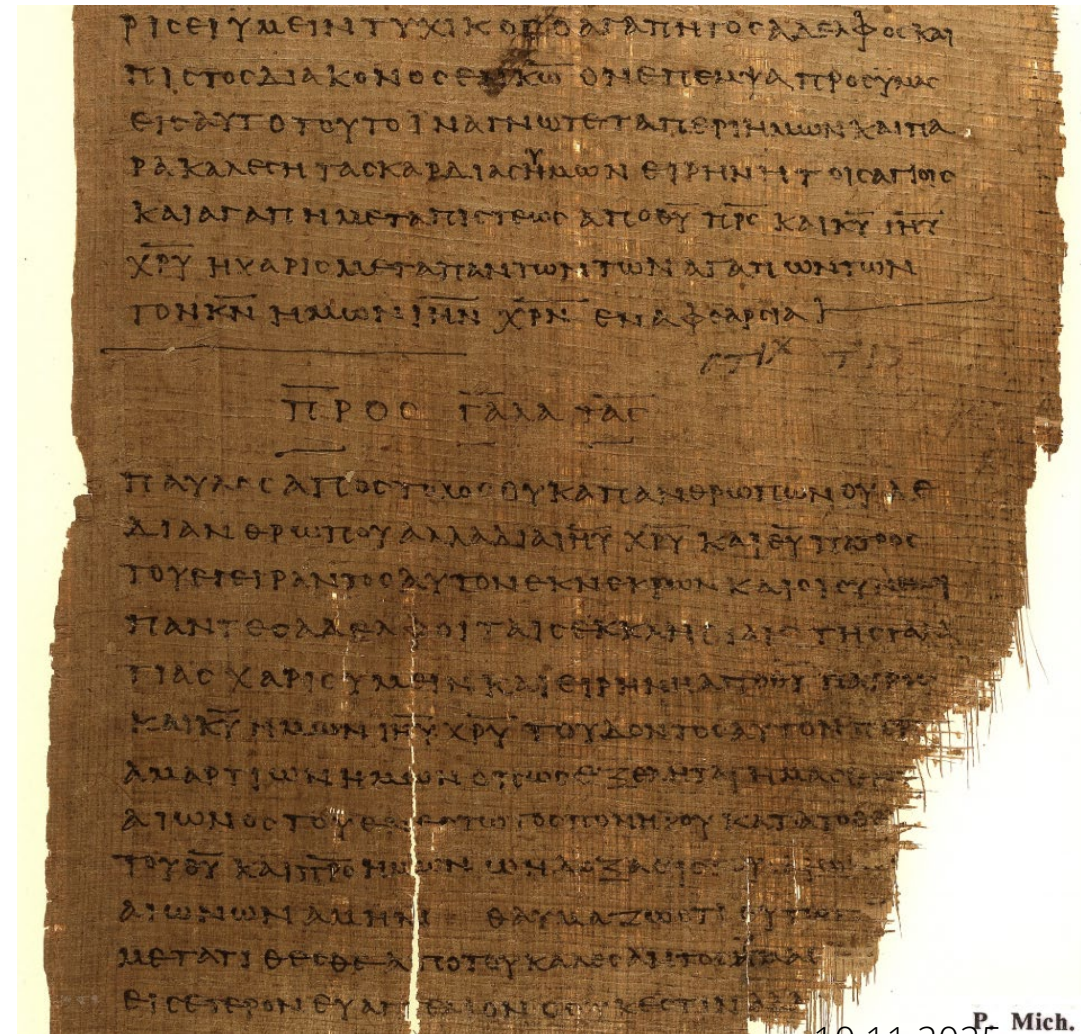
3. Kerta

- Muutama korjaus / tarkennus viime luentoon
- Varhaisten papyrusten ulkoiset piirteet ja mitä niistä voidaan päätellä
- Varhaiset käännökset
- Häiriöitä tekstihistoriassa
- Rooman valtakunnasta Bysanttiin
 - Majuskelit (350-850jKr.)
 - Kirkollisia kokouksia ja teologian kehitystä
 - Lisää häiriöitä tekstihistoriaan

Papyrusten ulkoiset piirteet

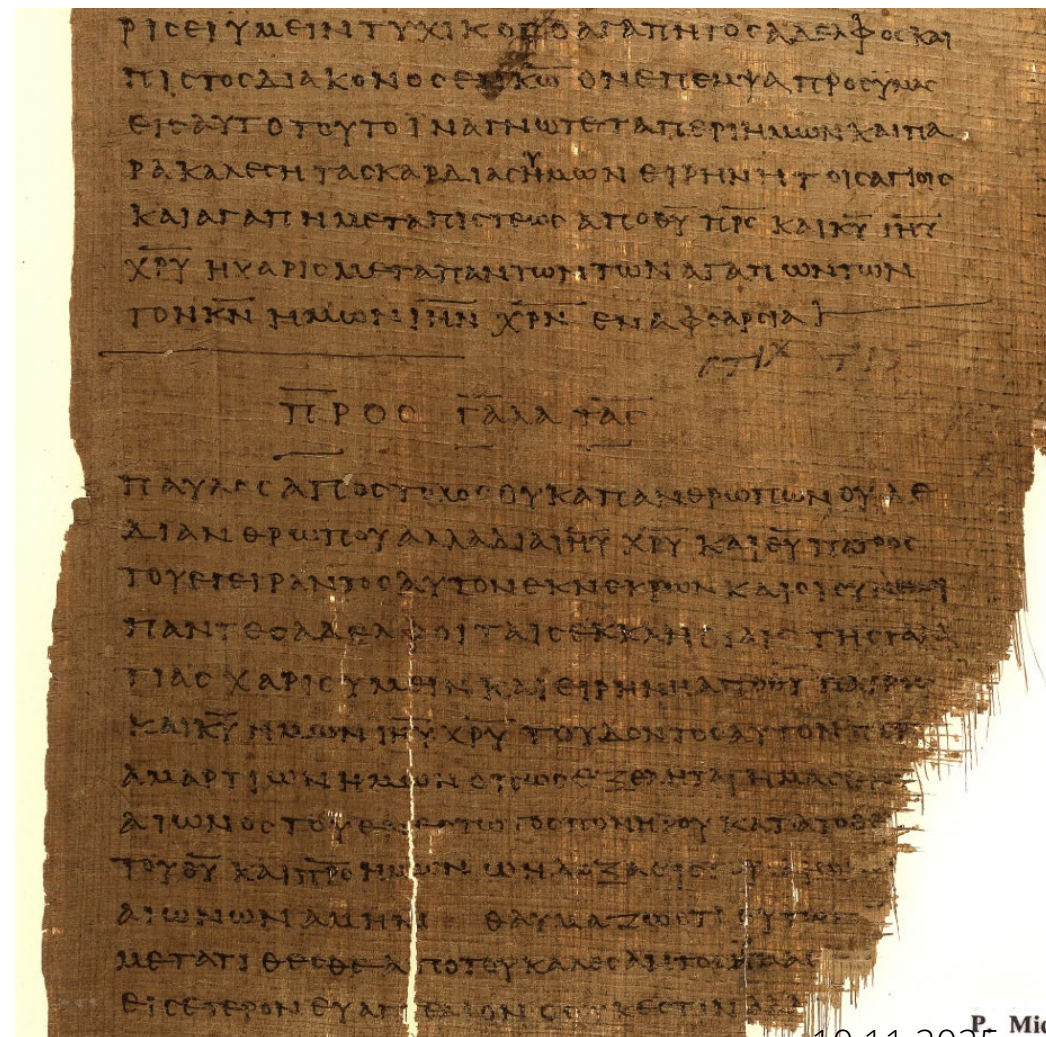
- Kuinka siis varhaiset UT:n papyrukset kopioitiin
 - Merkitys?
 - p⁴⁶
- Koodeksi
- Suuret kirjaimet
- Suuret marginaalit
- Suuret rivivälit

Papyrusten ulkoiset piirteet

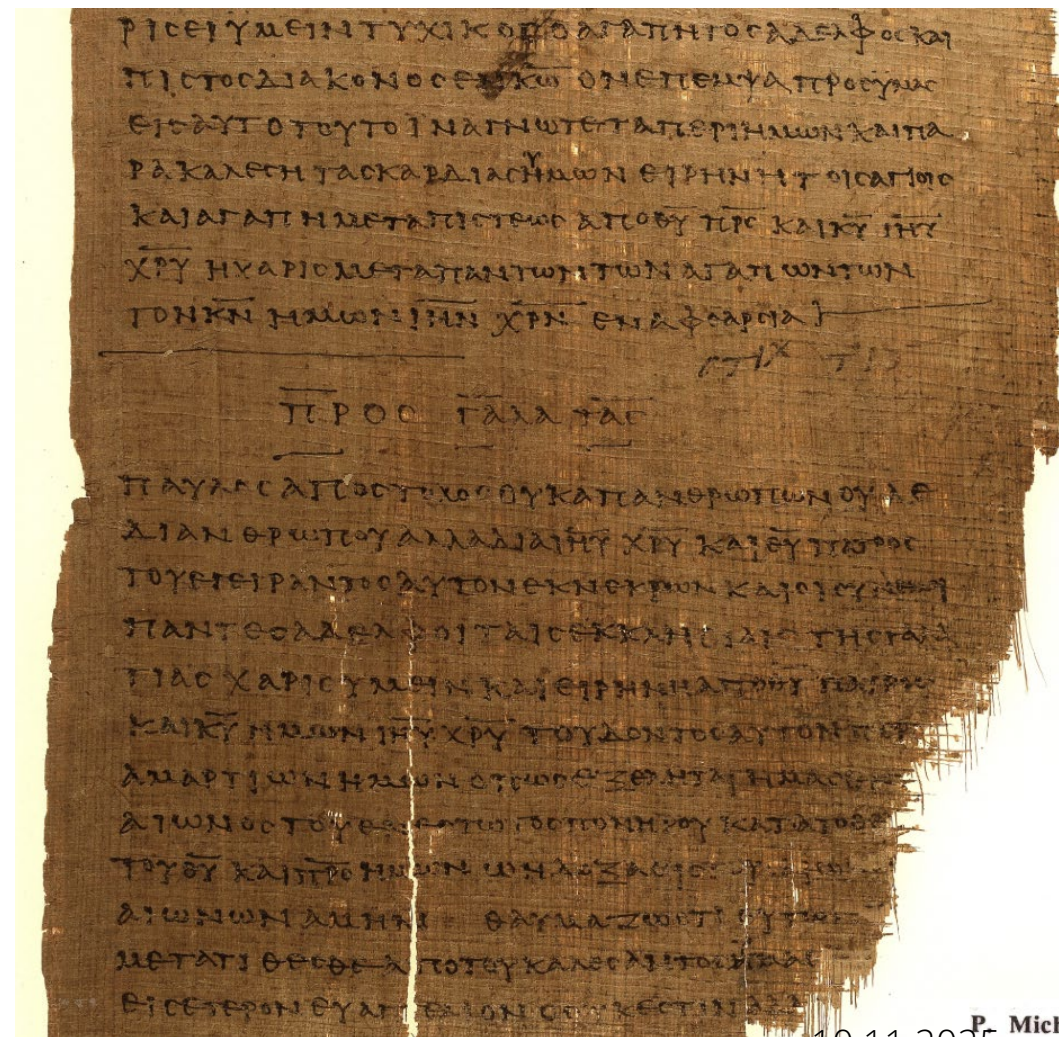
- Miksi varhaiset papyrukset kopioitiin näin?
- Palveli käsikirjoitusten alkuperäistä käyttökontekstia
 - Lukemista ääneen seurakunnan kokouksissa
 - Mitä tekstejä luettiin ääneen?

Papyrusten ulkoiset piirteet

- Valtaosa teksteistä sisältää nykyisen kaanonin mukaisia tekstejä
 - Hermaan paimen?
- Mitä ei todennäköisesti luettu seurakuntien kokouksissa
 - Pietarin evankeliumi
 - Marian evankeliumi

Varhaiset käännökset

- Kolme varhaisinta käännöstä:
 - Latina
 - Syyria
 - Kopti
- Latina ja syyria nousivat toisen vuosisadan lopulla (v. 180 tienoilla)
 - Kopti 200-l kuluessa

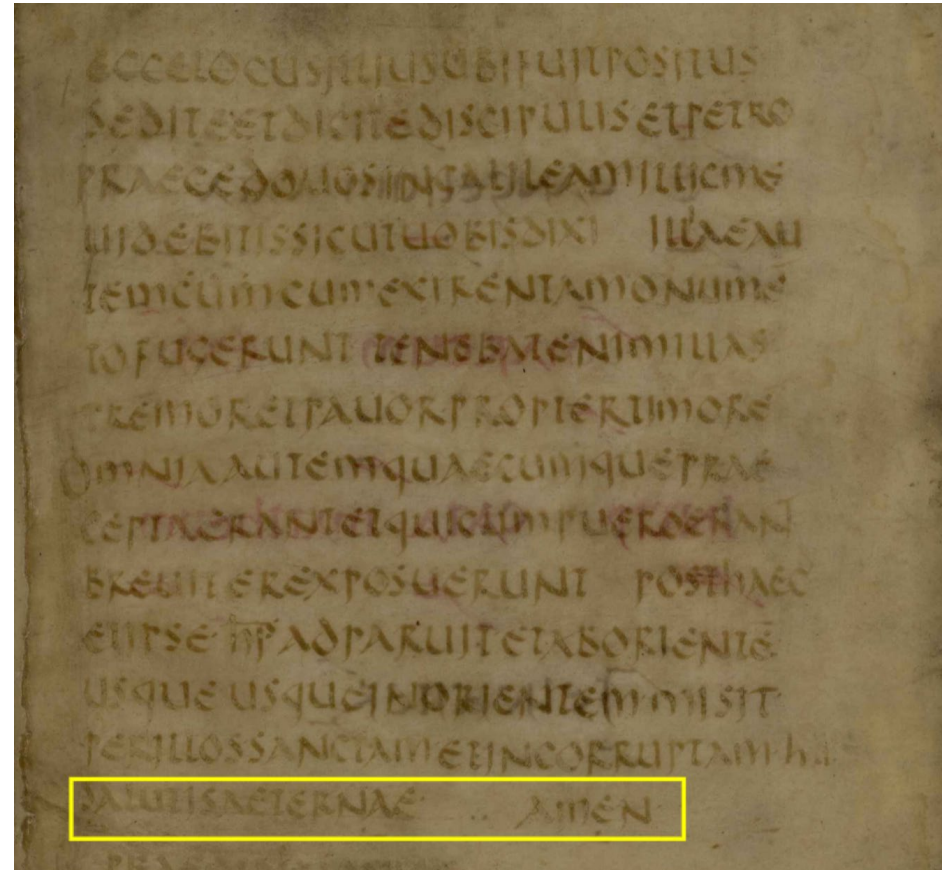
Varhaiset käännökset

- Latina
 - Vanhalatinalaiset käsikirjoitukset (old latin, vetus latina) varhaisimpia
 - Cyprianus (n. 200-258 jKr.) ensimmäinen, joka käytti vanhalatinalaisia käsikirjoituksia
 - Tertullianus (n. 155-220 jKr.) käänsi suoraan kreikasta
 - Villiä menoa
 - Vuoteen 400 mennessä tilanne huolestuttava
 - Augustinus ("Kaikilla, joilla kreikankielinen käsikirjoitus kääntävät niitä latinaksi riippumatta, kuinka paljon he tietävät kummastakaan kielestä")
 - Hieronymus: "On olemassa niin monta käännöstä kuin on käsikirjoitusta"

Varhaiset käännökset

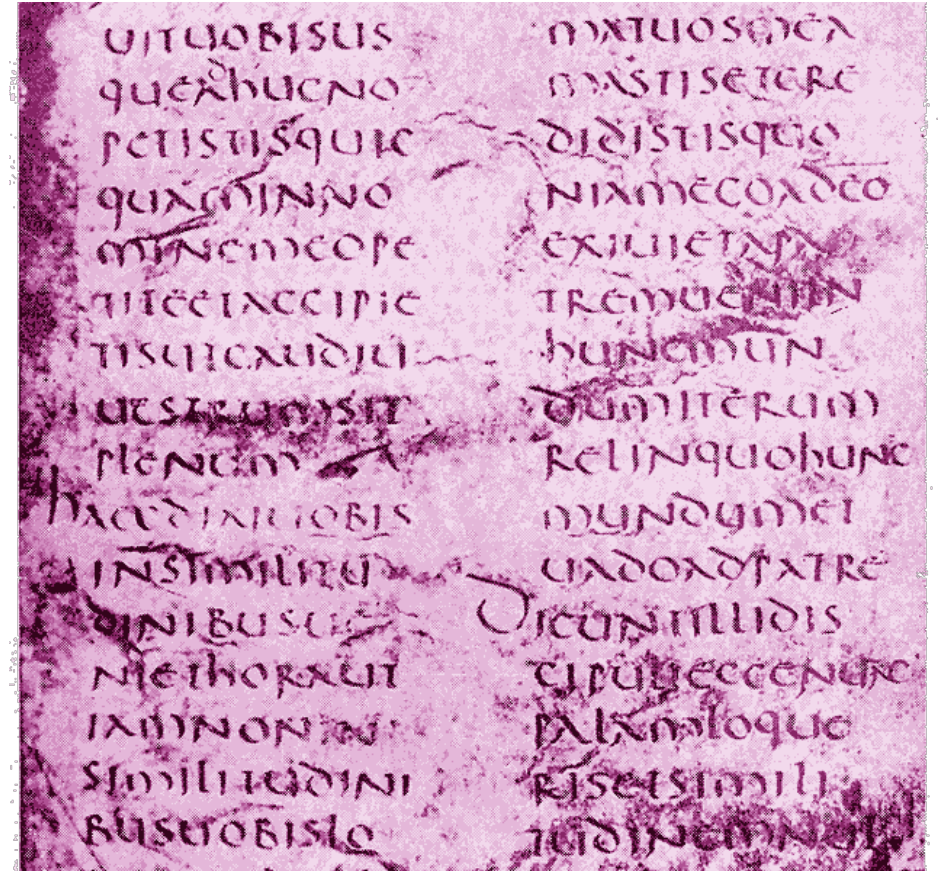
- Latina
 - Varhaisimmat vanhalatinalaiset käsikirjoitukset 300-luvulta
 - Codex Bobiensus, n. 350 jKr. (k)
 - Samoja lukutapoja kuin Cyprianuksella (v. 250)
 - Myöhäisin 1200-l
 - Codex Gigas (gig)
 - Yli 80 käsikirjoitusta tai fragmenttia
 - Merkitään pienillä aakkosilla

Varhaiset käännökset

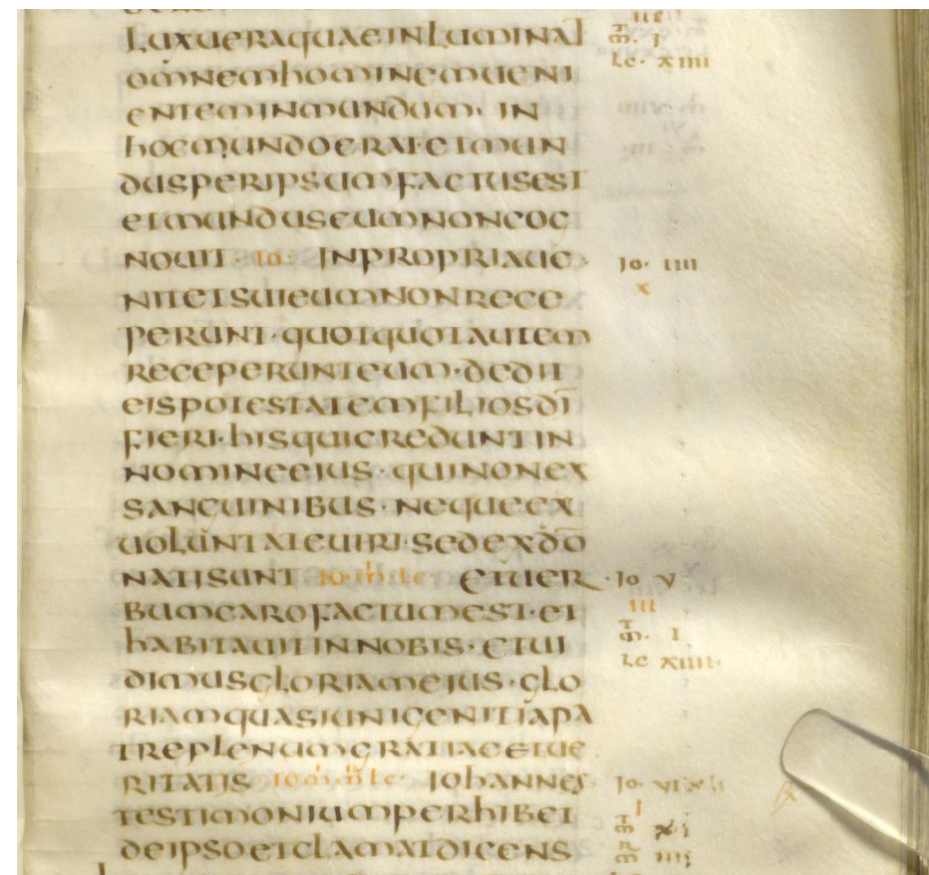
- Latina
 - Monet vanhalatinalaiset käsikirjoitukset edustavat läntistä tekstiä
 - Tästä tekstityyppi sai nimensä
 - Codex Vercellensis (a)
 - Matteus-Johannes-Luukas-Markus

Varhaiset käännökset

- Latina
 - Vulgata
 - Hieronymuksen käännös?
 - Käänsi VT:n hepreasta
 - Evankeliumit on hänen tekemä Vetus Latina- tradition revisio
 - » Ei siis käännös
 - » Muut UT:n tekstit hämärän peitossa
 - Yli 8000 käsikirjoitusta
 - Useita keskiaikaisia editioita
 - Codex Fuldensis (F, 541-546 jKr.)
 - Merkitään isoin kirjaimin

Varhaiset käännökset

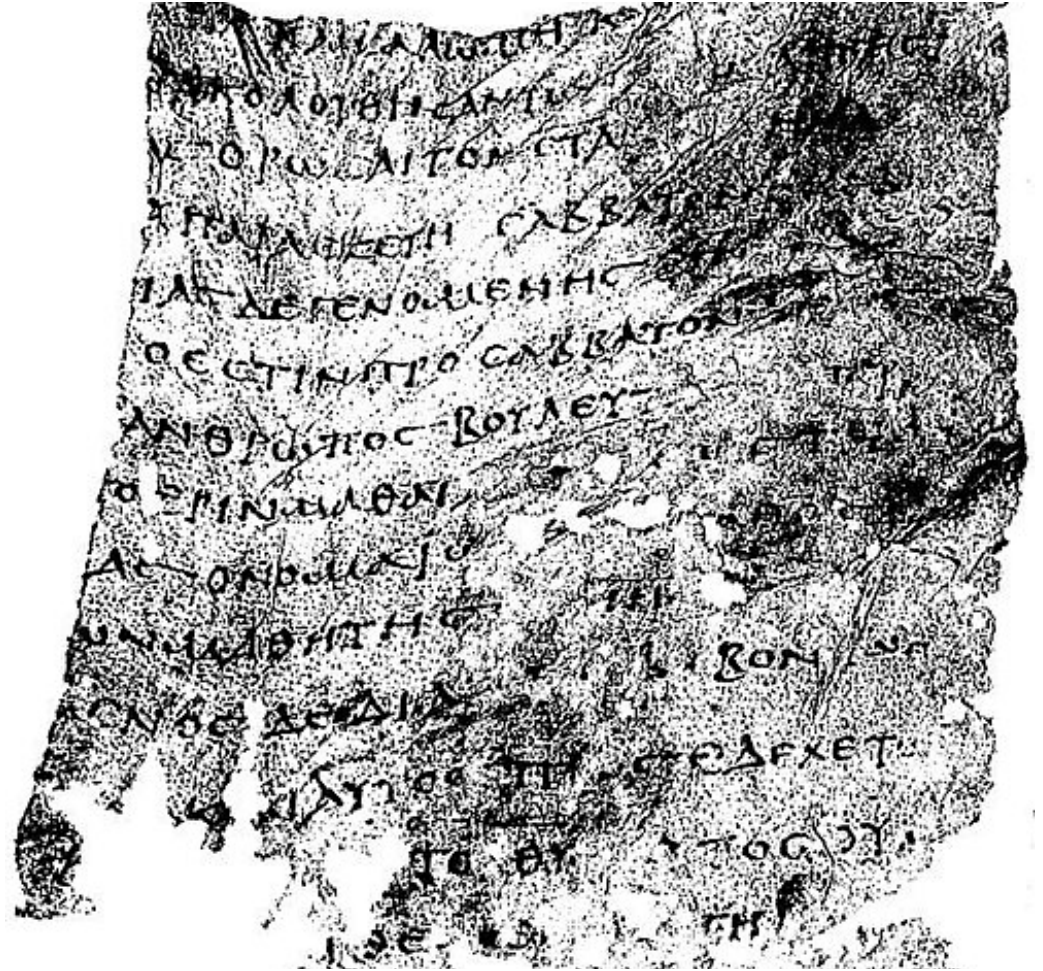

Varhaiset käännökset

■ Syyria

- Tatianuksen (120-180 jKr.) Diatessaron
 - *διὰ τεσσάρων*
 - Evankeliumiharmonia
 - Yksi yhtenäinen evankeliumi
 - Kristittyjen käytössä Edessassa
 - Käännettiin esim. latinaksi

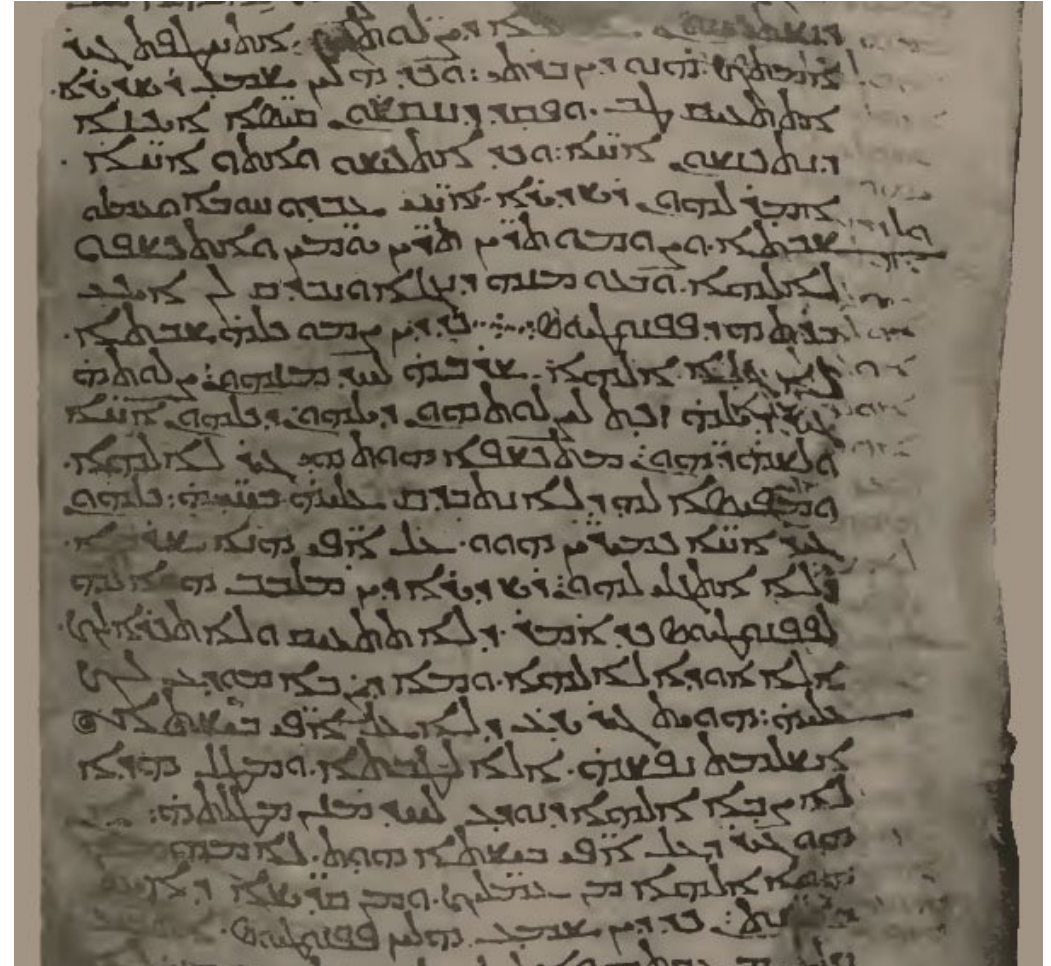

Varhaiset käännökset

- Syyria

- Vanhasyyrialainen traditio
 - Curetonianus (sy^c)
 - Sinaiticus (sy^s)
 - Kummatkin 400-l alusta
 - Teksti palautuu 200-l alkuun?
 - Sinaiticuksesta puuttuu esim. Luuk. 23:34 alku
 - Yhtäläisyyksiä läntisen tekstin kanssa

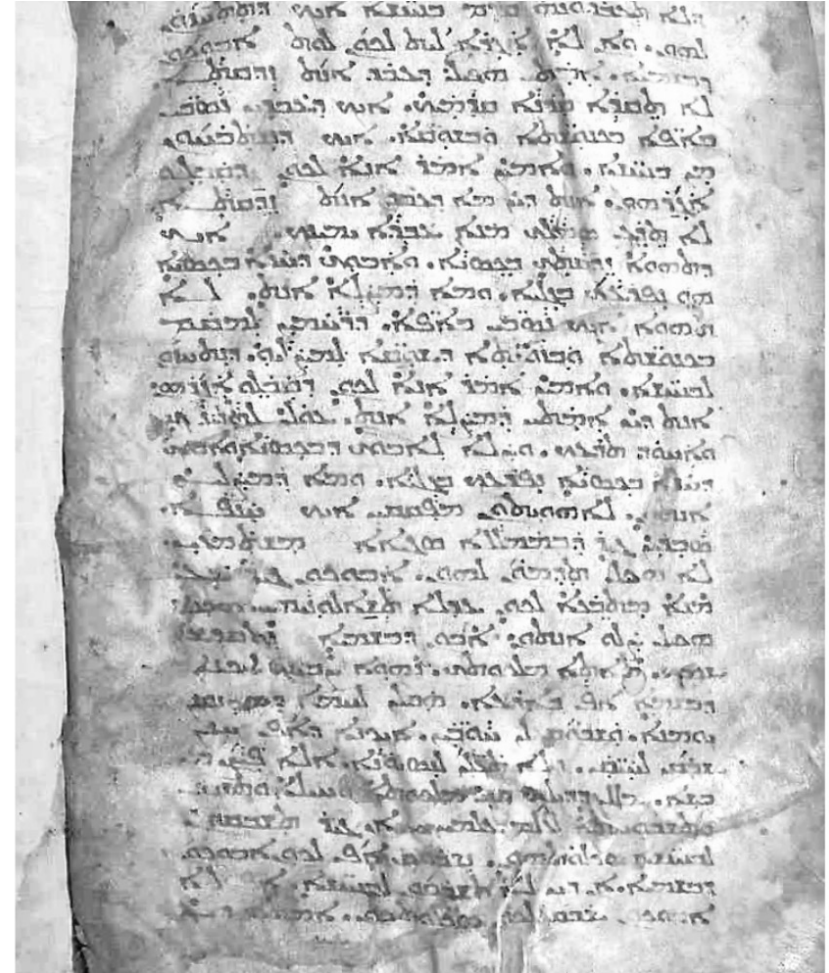

Varhaiset käännökset

■ Syyria

– Peshitta (sy^p)

- Peräisin 400-l alusta
- Yhä edelleen käytössä Syyrialais-ortodoksisessa kirkossa
- Esim. Ilmestyskirja ei kuulu käännökseen
- Yli 350 käsikirjoitusta
- Yhteyksiä läntiseen tekstiin

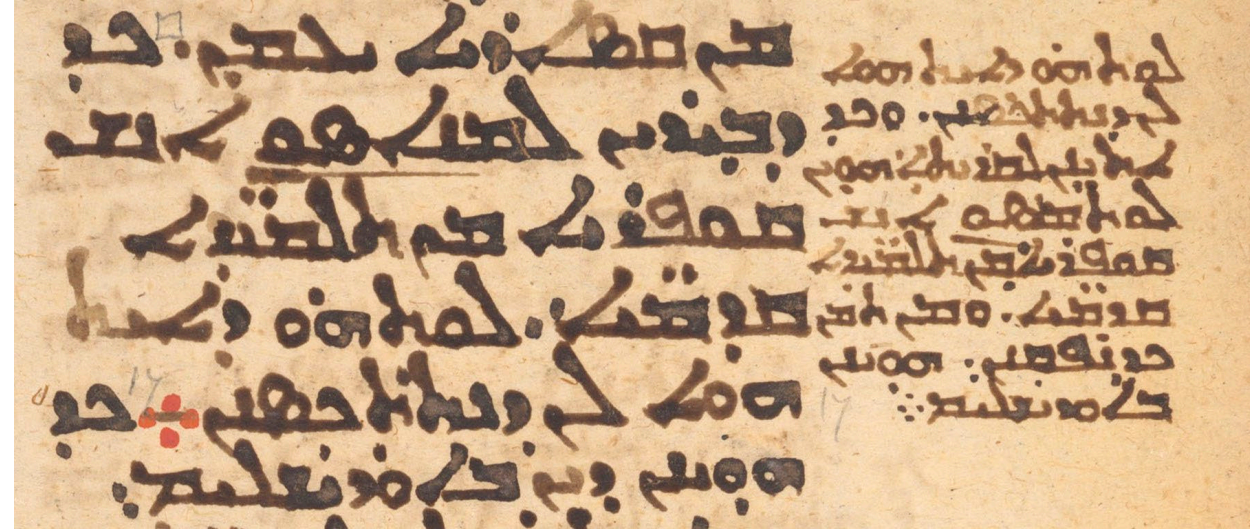

Varhaiset käännökset

■ Syyria

- Harklensis (sy^h), Harkelin versio
 - Tuomas Harkel (Thomas of Harqel)
 - 616 jKr.
 - Sanatarkka käännös
 - Yhtäläisyyksiä bysanttilaisen tekstin kanssa
 - Marginaalimerkinnät hyvin mielenkiintoisia
 - Sy^{hmg} tai Sy^{h**}
 - » Läntisen tekstityypin mukaisia

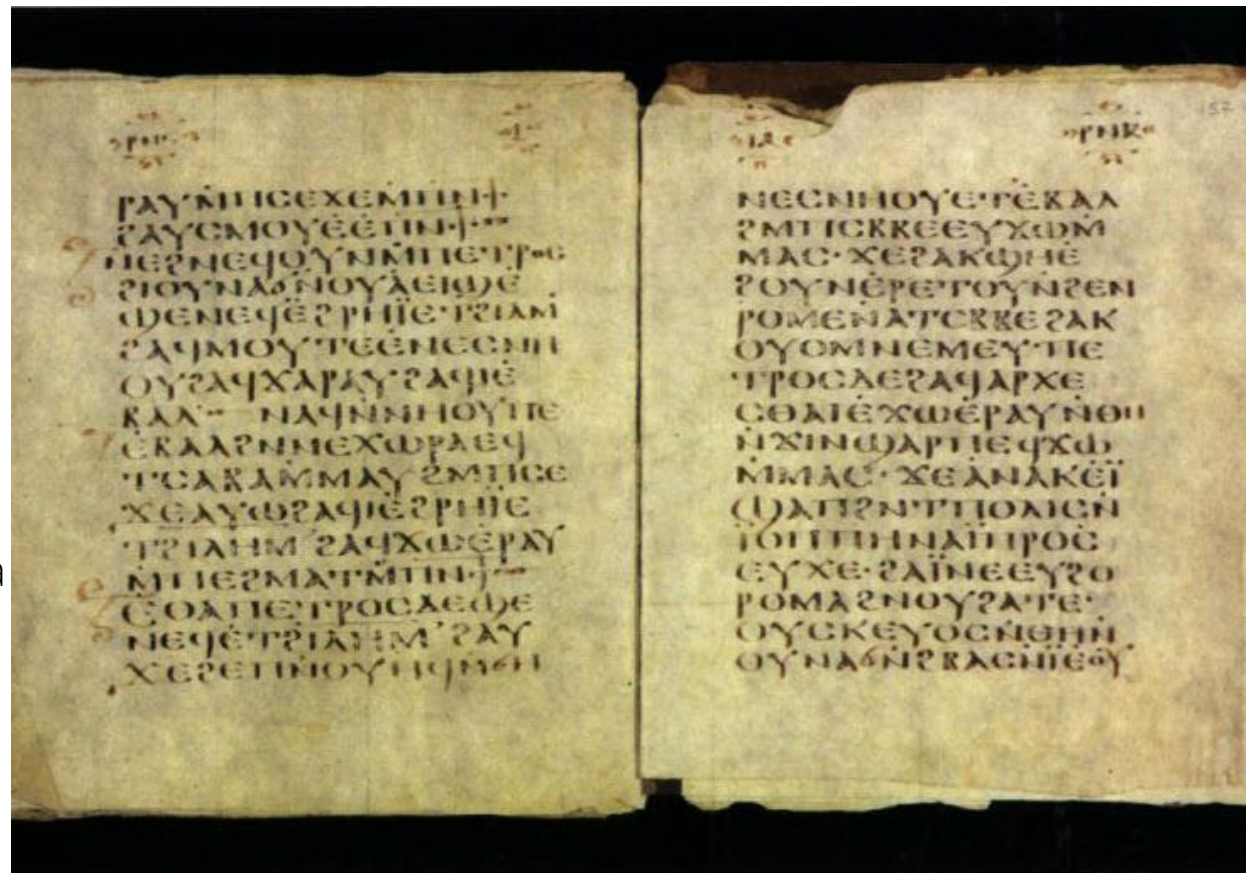

Varhaiset käännökset

■ Kopti

- Kreikkalainen kirjaimisto
 - Muutama demoottinen kirjain
- Useita murteita
 - Tärkeimmät
 - Sahidi (sa)
 - » 200-l lähtien
 - » Sekä aleksandrialaisia että läntisiä lukutapoja
 - Bohairi (bo)
 - » Hieman myöhäisempi
 - » Aleksandrialainen

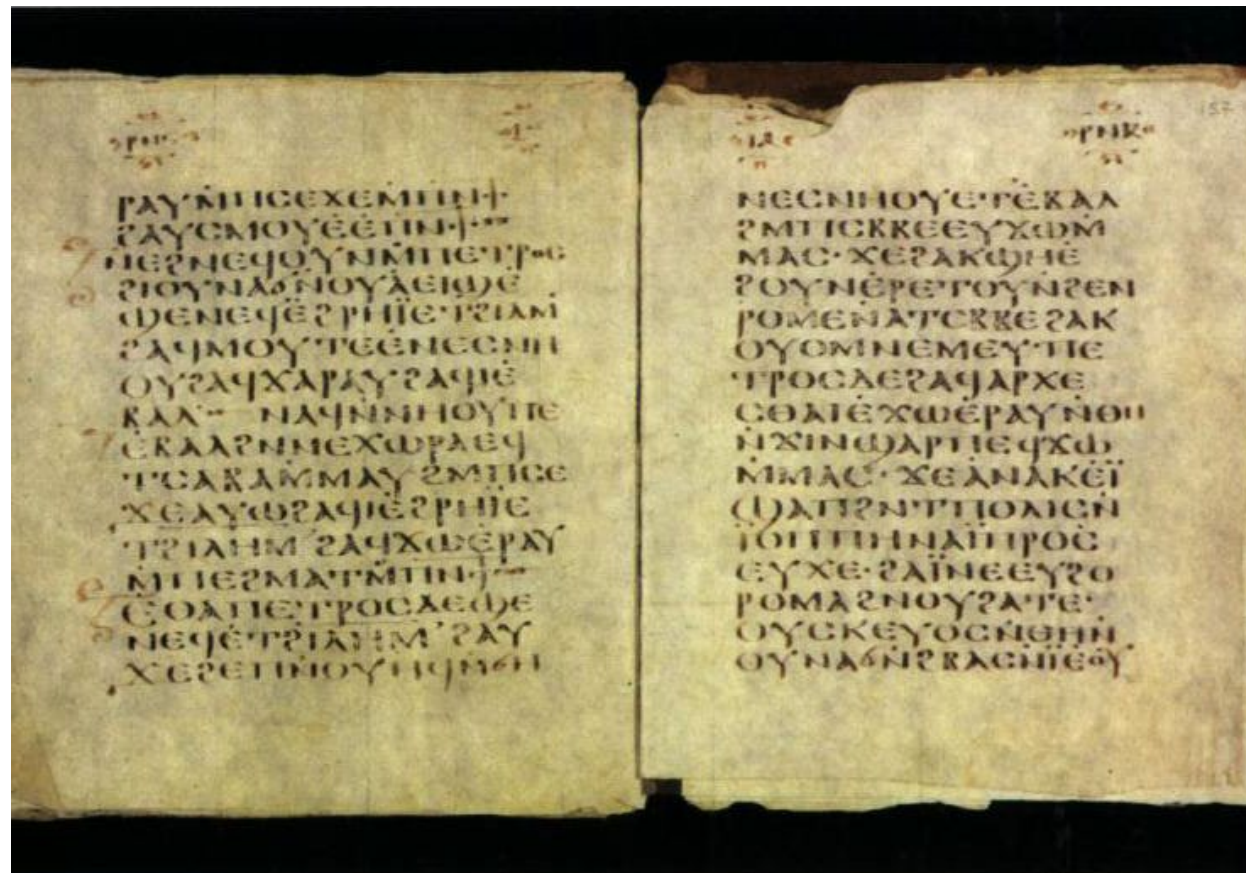

Varhaiset käännökset

■ Kopti

- Keskiegyptiläinen (mae)
 - » Codex Glazier (400 jKr.)
 - » Läntinen

Varhaiset käännökset (Ap.t. 15:2)

(KR92)

Paavali ja Barnabas asettuivat vastustamaan heitä, ja asiasta käytiin kiivasta väittelyä.

Niinpä päätettiin, että Paavali ja Barnabas ja muutamat muut lähtisivät Jerusalemiin apostolien ja vanhimpien puheille, jotta saataisiin selvyys tästä kiistakysymyksestä.

d, mae, sy^{hmg}

Paavali ja Barnabas asettuivat vastustamaan heitä, ja asiasta käytiin kiivasta väittelyä,

Paavali sanoi vastaan inttäen, että näiden on pysyttävä sellaisina kuin he olivat uskoon tullessaan.

Jerusalemista tulleet käskivät Paavalin, Barnabaksen ja muutaman muun menemään

Jerusalemiin apostolien ja vanhimpien puheille, jotta saataisiin selvyys tästä kiistakysymyksestä.

Vainoja ja muita häiriöitä

- Yli 600 Apostolien tekojen käsikirjoitusta
 - Varhaisimmat 200-l
 - P²⁹, P⁴⁵, P⁴⁸, P⁵³, P⁹¹
 - Ei yhtään käsikirjoitusta vuosien 90–250 jKr. Välillä
 - Irenaeus
 - Mitä tekstile tapahtui tänä aikana?
 - 13 käsikirjoitusta ennen vuotta 400 jKr.
 - Kaksi kokonaisempaa, muut fragmentteja
- Minne käsikirjoitukset ovat hävinneet?

Vainoja ja muita häiriöitä

- Häiriöitä tekstihistoriassa
- Yleisiä vainoja:
 - Etupäässä omaisuuden takavarikointia ja ylemmän papiston vainoja
 - Deciuksen vainot (250–51)
 - “Then all with one impulse rushed to the homes of the pious, and they dragged forth whomsoever anyone knew as a neighbor, and despoiled and plundered them. They took for themselves the more valuable property” (Eusebios, Hist. eccl. 6.41.5)

Vainoja ja muita häiriöitä

- Valerianuksen vainot (257–9)
 - “Valerian had sent a rescript to the Senate, to the effect that bishops and presbyters and deacons should immediately be punished; but that senators, and men of importance, and Roman knights, should lose their dignity, and moreover be deprived of their property; and if, when their means were taken away, they should persist in being Christians, then they should also lose their heads; but that matrons should be deprived of their property, and sent into banishment. Moreover, people of Caesar's household, whoever of them had either confessed before, or should now confess, should have their property confiscated, and should be sent in chains by assignment to Caesar's estates.” (Cyprian, Epistle 81)
- Cyprianus menetti henkensä näissä vainoissa vuonna 258

Vainoja ja muita häiriöitä

- Diokletianuksen vainot (303–313)
 - “All Christian churches were to be destroyed. All copies of the Scriptures and other liturgical books were to be surrendered and burnt, and all church plate and other such property was to be confiscated.” (The First Edict)
- Oli hyväksyttävämpää luopua Kirjoituksista kuin uskostaan
 - Varsinkin idässä
 - Lukemattomia käsikirjoituksia luovutettiin (*Hist. eccl. 8.2.1, Passion Sancti Philippi, IV, Optatus, Appendix I*)
 - Cirtassa, 37 käsikirjotusta takavarikoitiin yhdessä ratsiassa (*Optatus, Appendix*)
- Donatolainen skisma lännessä

Vainoja ja muita häiriöitä

- Kuinka vähiin käsikirjoitukset kävivät tänä aikana?
- Käsikirjoituksia oli alkujaan runsaasti
 - Perättäiset vainot vähensivät niiden määrää
- Kuinka paljon varhaista tekstitradiitiota kyettiin pelastamaan?
- Tekstihistorian luonne näyttää muuttuneen vainojen jälkeen

Vainoja ja muita häiriöitä

- Läntinen teksti oli alkujaan hyvin laajalle levinnyt traditio
 - Vapaa tekstimuoto
 - Irenaeus (n. 180)
 - p⁴⁵ (n. 250)
 - Puolet papyruksista ovat läntisiä
 - Varhaiset käännökset
 - Nykyään teksti tunnetaan vain muutamasta käsikirjoituksesta
- Minkälaisia pohjatekstejä käytettiin tästä eteenpäin?
 - Konstantinuksen tilaus vuonna 331 (50 kopiota)...?
 - Konstantinopolin kirkkoja varten

Läntisen Rooman valtakunnasta Bysanttiin

- Majuskelit (350-850jKr.)
 - Kirkollinen elämä sai rauhan Konstantinoksen ansiosta
 - Uudet kopiot olivat käsityön mestariteoksia
 - Papyruksista pergamentteihin
 - Suuret majuskelit
 - Sisälsivät koko Raamatun (myös deuterokanoniset)
 - Codex Sinaiticus (X01), n. 350 jKr.
 - Codex Alexandrinus (A02), n. 400 jKr.
 - Codex Vaticanus (B03), 325 jKr?
 - Codex Ephraemi Rescriptus (C04), n. 425 jKr.

Läntisen Rooman valtakunnasta Bysanttiin

- Kirkollisia kokouksia ja teologian kehitystä
 - Nikean Kirkolliskokous v. 325
 - Areiolainen kiista
 - Poika ei ole samanarvoinen kuin isä
 - Uskontunnustus
 - ”Ja yhteen Herraan, Jeesukseen Kristukseen, Jumalan ainosyntyiseen Poikaan, Isästä syntyneeseen, joka on peräisin Isän olemuksesta, Jumala Jumalasta, valo valosta, tosi Jumala tosi Jumalasta, syntynyt eikä luotu, joka on samaa olemusta kuin Isä, jonka kautta kaikki on tehty niin taivaassa kuin maan päällä”
 - Tämä alkaa näkymään käsikirjoituksissa 300-l lähtien

Läntisen Rooman valtakunnasta Bysanttiin

Justinos, Kleemens, D

Luuk. 3:21-22

Kun myös Jeesus oli kastettu,
niin taivas aukeni hänen
rukoillessaan ja Pyhä Henki laskeutui
häneen

näkyvässä muodossa, kyyhkysen
kaltaisena. Ja taivaasta kuului
ääni: 'Sinä olet minun rakas Poikani,
Tänä päivänä minä sinut synnytin.'

KR92

Luuk. 3:21-22

Kun myös Jeesus oli kastettu,
niin taivas aukeni hänen
rukoillessaan ja Pyhä Henki laskeutui
hänen ylleen

näkyvässä muodossa, kyyhkysen
kaltaisena. Ja taivaasta kuului
ääni: 'Sinä olet minun rakas Poikani,
sinuun minä olen mieltynyt.'

Läntisen Rooman valtakunnasta Bysanttiin

- Kirkollisia kokouksia ja teologian kehitystä
 - Efesoksen Kirkolliskokous v. 431
 - Nestorios
 - Jeesuksella kaksi persoonaa (jumalallinen, inhimillinen)
 - Kokous tuomitsi nestoriolaisuuden
 - Jeesuksella yksi persoona, mutta kaksi luontoa
 - Marian asema jumalansynnyttäjänä vahvistettiin
 - Theotokos
 - Mariaan liittyvät variantit lisääntyvät

Läntisen Rooman valtakunnasta Bysanttiin

KR92

Luuk. 1:28

Enkeli tuli sisään
hänen luokseen ja sanoi:
'Iloitse, Maria, sinä
armon saanut! Herra kanssasi!'

Codex Alexandrinus

Luuk. 1:28

Enkeli tuli sisään
hänen luokseen ja sanoi:
'Iloitse, Maria, sinä
armon saanut! Herra kanssasi!
Siunattu olet sinä naisista
siunatuin'

Läntisen Rooman valtakunnasta Bysanttiin

KR92

Luuk. 2:33

Jeesuksen isä

ja äiti

olivat ihmeissään siitä,
mitä hänestä sanottiin.

Codex Alexandrinus

Luuk. 2:33

Joosef

ja Jeesuksen äiti

olivat ihmeissään siitä,
mitä hänestä sanottiin

Läntisen Rooman valtakunnasta Bysanttiin

- Lisää häiriöitä tekstihistoriaan
 - Antiokia ja sen kirkot tuhoutuvat suuressa maanjäristyksessä
 - v. 526
 - 600-l suuri pudotus käsikirjoitusten määrässä
 - Muslimien hyökkäyssota
 - Kesarean suuri teologinen kirjasto (30 000 nidettä)
 - » Tuhoutuu v. 638
 - Jerusalem
 - » Valloitetaan v. 640
 - Aleksandrian kirjasto (200 000 nidettä?)
 - » Tuhoutuu viimeistään 642 (mitä jäljellä Diokletianuksen piirityksestä v. 297?)

Läntisen Rooman valtakunnasta Bysanttiin

- Vain yksi vanhoista kristillisistä keskuksista selvisi
 - Konstantinopoli
 - Tällä oli suuri merkitys UT:n tekstihistoriaan
 - Bysanttilainen tekstityyppi säilyy ainoana tekstityyppinä
 - Vanhemmat tekstityypit häviävät historiasta lähes kokonaan